

**CENTRALE RAAD VOOR HET
BEDRIJFSLEVEN**

NATIONALE ARBEIDSRAAD

CRB 2004/1011 DEF
CCR 10

ADVIES Nr. 1.493

Gemeenschappelijke Raadszitting van maandag 11 oktober 2004

**HERZIENING VAN DE EUROPESE STRATEGIE VOOR EEN DUURZAME
ONTWIKKELING**

1.982/1-1

ADVIES

Onderwerp : Herziening van de Europese strategie voor een duurzame ontwikkeling

De raden merken op dat het Economisch en Sociaal Comité in zijn advies van 28 april 2004 heeft onderstreept dat:

“De Europese Unie er sinds een groot aantal jaren naar streeft om de duurzame ontwikkeling binnen de EU te bevorderen en niet-duurzame tendensen in te dammen. Tijdens de top van Göteborg werd een EU-strategie voor duurzame ontwikkeling goedgekeurd om alle maatregelen te bundelen en te intensiveren. Uit recent onderzoek van de Commissie blijkt echter dat deze maatregelen niet volstaan en dat Europa wat dit betreft nog altijd voor grote problemen staat.”¹

De Europese Commissie heeft op 30 juli 2004 een ruime raadpleging op gang gebracht over de Europese strategie voor een duurzame ontwikkeling, in het kader van de herbestudering van die strategie. In de conclusies van de Europese Raad van Göteborg is immers bepaald dat de strategie "aan het begin van ieder Commissiemandaat aan een diepgaande evaluatie zal worden onderworpen".

¹ Doc. NAT/229 - CESE 139/2004 fin.

Die raadpleging, waarvan de resultaten essentieel zullen bijdragen aan de herbestudering van de strategie voor een duurzame ontwikkeling, beoogt de burgermaatschappij s.l. (het grote publiek, de belanghebbende partijen en de ervaringsdeskundigen).

Nu blijkt echter dat er in het kader van de sociale dialoog niet in een specifieke raadpleging van de sociale partners als zodanig is voorzien. De Europese Commissie heeft het Comité voor de sociale dialoog immers niet geraadpleegd. Bovendien zal dat Comité, gezien de uiterste datum van de raadpleging (31 oktober 2004), waarschijnlijk geen bijdrage kunnen leveren.

De in de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven vertegenwoordigde werkgevers- en werknemersorganisaties hebben de wens uitgedrukt dat de Belgische sociale partners een standpunt kunnen innemen in het debat over de Europese strategie voor een duurzame ontwikkeling.

De bespreking van dit punt werd toevertrouwd aan de gemengde commissie Duurzame Ontwikkeling.

De Secretariaten van de CRB en de NAR hebben samen met het secretariaat van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) een aantal hoorzittingen gehouden om hun leden in staat te stellen zich rekenschap te geven van de manier waarop deskundigen uit verschillende studiegebieden de Europese strategie voor een duurzame ontwikkeling benaderen. Op basis van die hoorzittingen hebben de sociale gesprekspartners met kennis van zaken aanbevelingen kunnen formuleren. De volgende personen werden gehoord :

Op 24 augustus 2004 : uiteenzettingen van mevrouw Vicky POLLARD (DG Milieu van de Europese Commissie) over het proces tot herziening van de strategie voor duurzame ontwikkeling (SDO) en van de heren L. RIBBE en E. EHNMARK over het advies dat het EESC op 28 april 2004 heeft uitgebracht.

Op 2 september 2004 : uiteenzettingen van de heer Hendrik VOS (UG) met elementen voor een antwoord op de vragen 41 tot 49 van het raadplegingsdocument van de Europese Commissie en van mevrouw Ingeborg NIESTROY (EEAC) over de benchmarkstudie "Sustainable Sustainability".

Op 6 september 2004 : uiteenzettingen van de heer John HONTELEZ (secretaris-generaal van het Europees Milieubureau), die een kritische evaluatie heeft gegeven van de SDO, met als titel "Green Eight Review of the Sustainable Development Strategy" en van de heer Hans BRUYNINCKX (KUL en Wageningen) met een balans van de SDO uit milieu-oogpunt.

Op 10 september 2004 : uiteenzettingen van Julius LANGEN-DORFF (DG Ondernemingen van de Europese Commissie) over de economische dimensie van de SDO, van Sophie DUPRESSOIR (ESC) over de sociale dimensie van de SDO, van Chris VANDEN BILCKE (FOD Buitenlandse Zaken) over de multilaterale aspecten van de SDO en van Nadine GOUZEE, Alain HENRY, Jean-Maurice FRERE en Natacha ZUINEN (Task Force Duurzame Ontwikkeling van het FPB) over de toegevoegde waarde van de Europese SDO.

Op basis van die uiteenzettingen en van het verslag van de gemengde commissie Duurzame Ontwikkeling hebben de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad tijdens hun gemeenschappelijke plenaire zitting van 11 oktober 2004 het volgende eenparige advies uitgebracht.

x x x

ADVIES VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD EN DE CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN

I. INLEIDING

De raden merken op dat het Economisch en Sociaal Comité in zijn advies van 28 april 2004² heeft onderstreept dat:

“De Europese Unie er sinds een groot aantal jaren naar streeft om de duurzame ontwikkeling binnen de EU te bevorderen en niet-duurzame tendensen in te dammen. Tijdens de top van Göteborg werd een EU-strategie voor duurzame ontwikkeling goedgekeurd om alle maatregelen te bundelen en te intensiveren. Uit recent onderzoek van de Commissie blijkt echter dat deze maatregelen niet volstaan en dat Europa wat dit betreft nog altijd voor grote problemen staat.”

De Europese Commissie heeft op 30 juli 2004 een ruime raadpleging op gang gebracht over de Europese strategie voor een duurzame ontwikkeling, in het kader van de herbestudering van die strategie. In de conclusies van de Europese Raad van Göteborg is immers bepaald dat de strategie "aan het begin van ieder Commissiemandaat aan een diepgaande evaluatie zal worden onderworpen".

² Doc. NAT/229 - CESE 139/2004 fin.

De raden constateren dat die raadpleging, waarvan de resultaten essentieel zullen bijdragen aan de herbestudering van de strategie voor een duurzame ontwikkeling, betrekking heeft op de burgermaatschappij s.l. (het grote publiek, de belanghebbende partijen en de ervaringsdeskundigen).

Nu blijkt echter dat er in het kader van de sociale dialoog niet in een specifieke raadpleging van de sociale partners als zodanig is voorzien. De Europese Commissie heeft het Comité voor de sociale dialoog immers niet geraadpleegd en dat Comité zal, gezien de uiterste datum van de raadpleging (31 oktober 2004) waarschijnlijk geen bijdrage kunnen leveren.

De raden wijzen er ook op dat deze raadpleging binnen een bijzonder drukke Europese agenda valt : de high level group, die zich moet buigen over de strategie van Lissabon, moet haar verslag immers uiterlijk 1 november 2004 indienen met het oog op de Europese Raad in het voorjaar van 2005. De raadpleging gebeurt ook terwijl de Europese Commissie en het Europees Parlement nog niet effectief zijn samengesteld.

In het licht van die constatering vinden de raden het nuttig dat de sociale partners in het debat over de Europese strategie voor een duurzame ontwikkeling een standpunt innemen.

Op basis van de met de FRDO georganiseerde hoorzittingen en de in de raden gevoerde discussies, willen de raden in dit advies :

- eerst en vooral een aantal problemen in het licht stellen die zij hebben kunnen identificeren met betrekking tot de methode die de Europese Commissie voor de raadpleging heeft gevolgd;
- vervolgens met betrekking tot de duurzame ontwikkeling enkele kwesties ten gronde aansnijden op het vlak van :
 - * het mobiliteitsbeleid;
 - * de armoedebestrijding;
 - * de vergrijzing van de bevolking.

De raden beklemtonen dat, hoewel ze hun advies met opzet tot die drie thema's hebben beperkt, zij toch betrokken blijven bij andere vraagstukken in verband met de duurzame ontwikkeling, zoals bepaalde aspecten inzake volksgezondheid of milieubeleid.

Ten slotte is als bijlage bij het advies een samenvatting gevoegd die de Secretariaten van de twee raden hebben gemaakt van de aanbevelingen die werden geformuleerd tijdens de hoorzittingen die met het Secretariaat van de FRDO werden georganiseerd.

Die aanbevelingen zijn informatief en niet bindend voor de organisaties die vertegenwoordigd zijn in de raden.

II. STANDPUNT VAN DE RADEN

A. Opmerkingen betreffende de raadpleging door de Europese Commissie

1. Betrokkenheid van de sociale partners

De raden herinneren eraan dat tal van teksten van de Europese instanties beklemtonen dat voor het welslagen van de strategie van Lissabon een sterke betrokkenheid van de sociale partners op alle niveaus is vereist. Nu blijkt echter dat de Europese Commissie daar duidelijk geen rekening mee heeft gehouden in de opgezette procedure voor een raadpleging van het grote publiek.

De raden constateren immers dat de sociale partners, als belanghebbende partijen bij de sociale dialoog, de facto worden uitgesloten van het debat met het oog op de herziening van de strategie voor een duurzame ontwikkeling, hoewel ze met name betrekking heeft op vraagstukken waarvoor ze bevoegd zijn en waarover ze worden geraadpleegd in het kader van andere aan de gang zijnde coördinatieprocessen in het raam van de strategie van Lissabon, op sociaal en werkgelegenheidsvlak.

De strategie voor een duurzame ontwikkeling heeft immers een heel uitgesproken transversaal karakter : in deze strategie worden aangelegenheden behandeld zoals armoede en sociale uitsluiting, vergrijzing van de bevolking, mobiliteit of een aantal andere aspecten van de volksgezondheid. Eensdeels vormen die aangelegenheden wezenlijke uitdagingen voor het Comité voor de sociale bescherming en het Comité voor de werkgelegenheid in het kader van de sociale en werkgelegenheidsaspecten van de strategie van Lissabon. Anderdeels behoren die materies traditioneel tot de bevoegdheden van de sociale partners.

De raden kunnen dan ook alleen maar wijzen op het gebrek aan samenhang ten aanzien van het evenwicht in de andere met de strategie van Lissabon verband houdende processen, als gevolg van het feit dat de sociale dialoog niet wordt betrokken bij de raadpleging die de Europese Commissie heeft georganiseerd.

Dit valt blijkbaar des te minder te verklaren daar de Europese Commissie op 12 augustus 2004 een mededeling (COM (2004) 557 definitief) heeft gepubliceerd met als titel "Partnerschap voor veranderingen in een uitgebreid Europa – Een grotere inbreng van de Europese sociale dialoog", die tot doel heeft "de bekendheid met en het inzicht in de resultaten van de Europese sociale dialoog te vergroten, het effect ervan te verbeteren en nieuwe ontwikkelingen te bevorderen, gebaseerd op een doeltreffende wisselwerking tussen de verschillende niveaus van arbeidsverhoudingen."

De Europese Commissie zegt in deze mededeling m.n. dat "in de mededelingen over de sociale dialoog van 1998 en 2002 het institutionele kader werd beschreven en vastgesteld waarbinnen de Europese sociale partners functioneren en dat nu stevig verankerd is.

Nu de Lissabon-strategie en de evaluatie van de strategie voor duurzame ontwikkeling ongeveer halverwege zijn, is het een goed moment om de balans op te maken van de Europese sociale dialoog, met name met het oog op de recente oproepen tot een partnerschap voor veranderingen om de hervormingen te helpen doorvoeren die noodzakelijk zijn om de Lissabon-doelstellingen op tijd te halen. Daarnaast komt de recente uitbreiding van de EU op een moment dat binnen de Europese sociale dialoog belangrijke kwalitatieve ontwikkelingen plaatsvinden."

2. Samenhang en transparantie van de strategieën

a. Institutioneel kader

In dit verband vinden de raden dat de raadplegingsregels die door de Europese Commissie ten uitvoer worden gelegd, zeker niet bijdragen tot de duidelijkheid en de samenhang van de strategie van Lissabon in haar geheel, die ze nochtans herhaaldelijk hebben voorgestaan.

Zo hebben de raden in hun advies³ van 5 juni 2001 betreffende de discussienota ter voorbereiding van een strategie van de Europese Unie voor een duurzame ontwikkeling, erop gewezen dat het voor hen fundamenteel van belang is dat ten aanzien van de verschillende strategieën van de Europese Unie en de implementatie ervan voor samenhang wordt gezorgd.

Volgens de raden "veronderstelde dit enerzijds dat tijdens de voorbereiding en de instelling van elk nieuw proces en elke nieuwe procedure rekening wordt gehouden met wat bestaat en anderzijds dat de bevoegdheden van sommige adviescomités, in het bijzonder van het Comité voor economische politiek maar ook van het Comité voor de sociale bescherming en het Comité voor de werkgelegenheid, behouden worden. Het is bovendien belangrijk dat het sociaal overleg in de lidstaten zijn rol kan blijven spelen voor de materies die specifiek tot de bevoegdheid van de sociale partners behoren".

De raden zijn dan ook van oordeel dat de instelling van de strategie voor een duurzame ontwikkeling er niet toe mag leiden dat thema's betreffende armoede en sociale uitsluiting, vergrijzing van de bevolking en bepaalde aspecten van de gezondheidszorg, worden onttrokken aan de bevoegdheid van het Comité voor de sociale bescherming en (in mindere mate) van het Comité voor de werkgelegenheid.

Die strategie mag evenmin leiden tot een verzwakking van de sociale dialoog of zelfs tot een uitholling ervan door de raadplegingsprocedures die zijn vastgesteld voor het sociale of het werkgelegenheidsaspect van de strategie van Lissabon niet toe te passen.

Duurzame ontwikkeling vormt in deze structuur de leidraad van de drie open coördinatieprocessen die inzake armoedebestrijding, werkgelegenheid en modernisering van de pensioenstelsels aan de gang zijn. Hetzelfde geldt op economisch vlak.

De door de raden voorgestane organisatie van de taken onderstelt uiteraard dat wordt gezorgd voor samenhang tussen de werkzaamheden die de verschillende comités tegelijk in de verschillende strategieën verrichten.

Concreet dient in de eerste plaats voor samenhang binnen de Europese Commissie te worden gezorgd. Volgens de raden blijkt uit bepaalde hoorzittingen dat de informatiedoorstroming tussen de verschillende directoraat-generaal (DG) die betrokken zijn bij de strategie van Lissabon, verbeterd moet worden.

³ CRB 2001-448, NAR advies nr. 1.357.
CRB 2004-1011
CCR 10

Wanneer met name initiatieven met een transversaal karakter worden genomen, moeten de verschillende DG's systematisch geraadpleegd worden over de aangelegenheden die tot hun bevoegdheden behoren.

Ter wille van de transparantie vragen de raden duidelijke antwoorden van de Europese Commissie over de manier waarop de gewenste samenhang binnen haar diensten concreet gerealiseerd wordt.

Er moet evenwel ook worden gezorgd voor samenhang bij de Raad van de Europese Unie. Meer bepaald dient men zich ervan te vergewissen dat de andere Raadsformaties alsook de Europese Raad, in zijn conclusies naar aanleiding van de voorjaarsstop en de top van juni, wel degelijk rekening houden met de bijdrage van de Raad Werkgelegenheid, Sociaal Beleid, Volksgezondheid en Consumentenzaken.

De raden wijzen erop dat deze bekommering rechtstreeks in het verlengde ligt van de steun die ze hebben betuigd aan het initiatief om de tijdschema's van de processen die op economisch, sociaal en werkgelegenheidsvlak aan de gang zijn, te stroomlijnen en op elkaar af te stemmen. Dat is volgens hen immers een noodzakelijke voorwaarde opdat de Europese Raad tijdens zijn voorjaarsbijeenkomst rekening kan houden met de bijdragen van de verschillende Raadsformaties.

b. Indicatoren

De raden wijzen erop dat uit verschillende informatiekanalen blijkt dat de Europese Commissie voornemens is aan de strategie voor een duurzame ontwikkeling indicatoren toe te kennen, zoals dat bijvoorbeeld ook het geval is voor armoedebestrijding of in het kader van de Europese werkgelegenheidsstrategie.

De raden vinden dienaangaande dat erop moet worden toegezien dat de controle op de strategie van Lissabon, die al door een aanzienlijk aantal indicatoren wordt gekenmerkt, niet wordt overladen. Dit sluit aan bij het verzoek om duidelijkheid, dat de raden hierboven al hebben geformuleerd. Meer bepaald moet volgens hen gezorgd worden voor samenhang met de indicatoren die het Comité voor de sociale bescherming en het Comité voor de werkgelegenheid op Europees niveau hebben ingesteld alsook, op internationaal niveau, met het scorebord van de IAO.

Op Belgisch niveau herinneren de raden eraan dat het Secretariaat van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven sedert vorig jaar in zijn technisch verslag over de maximale beschikbare marges voor de ontwikkeling van de loonkosten, een analyse opneemt van de structurele indicatoren die betrekking hebben op de algemene economische situatie, werkgelegenheid, innovatie en onderzoek, economische hervormingen, sociale cohesie en milieu.

Die indicatoren houden voor twee derde verband met de traditionele economische aspecten en voor een derde met sociale cohesie en milieu. Die oefening van het Secretariaat van de CRB is niettemin een eerste stap om de vooruitgang inzake duurzame ontwikkeling jaarlijks te kunnen volgen.

3. Tijdschema voor de raadpleging

De raden merken op dat de raadpleging binnen een bijzonder drukke Europese agenda valt. Die agenda stelt immers een strakke deadline vast voor de raadpleging inzake duurzame ontwikkeling, de indiening van het verslag van de high level group die met het onderzoek van de strategie van Lissabon is belast alsook de opstelling van het syntheseverslag.

Volgens de raden is het niet zeker dat dit tijdschema borg staat voor een volledige en geïntegreerde analyse, met het oog op de voorjaarsstop in 2005.

De raden merken eveneens op dat die deadlines zijn vastgesteld terwijl de nieuwe Europese Commissie en het nieuwe Europees Parlement nauwelijks zijn samengesteld. Volgens hen levert dit een echt probleem van democratische legitimiteit op voor de door de Europese Commissie gevolgde procedure. Zij vinden dat des te betreurenswaardiger daar het gaat om de herziening van een strategie die op het kruispunt ligt van tal van vraagstukken die verband houden met de tenuitvoerlegging van de strategie van Lissabon.

4. Verband tussen de sociale dialoog en de dialoog met de burgermaatschappij

De raden zijn van oordeel dat de raadpleging van het grote publiek, waarvoor de Europese Commissie het initiatief heeft genomen en waarin de sociale partners maar één van de vele gesprekspartners zijn, andermaal het vraagstuk opwerpt van de samenhang tussen de sociale dialoog en de dialoog met de "burgermaatschappij".

Op dit punt herinneren zij aan de reeds in het genoemde advies uitgedrukte bezorgdheid dat onderscheid moet worden gemaakt tussen het sociale overleg en de dialoog met de burgermaatschappij. Die bezorgdheid is ingegeven door de specificiteit van de sociale dialoog, zowel op het niveau van de Europese Unie als op nationaal niveau.

Het sociale overleg ligt immers in de specifieke sfeer van de collectieve arbeidsbetrekkingen en handelt over materies die tot de bevoegdheid van de sociale gesprekspartners behoren.

De sociale gesprekspartners hebben bovendien de bevoegdheid om overeenkomsten te sluiten die alle partners verbinden. In sommige lidstaten berust die bevoegdheid op de autonomie en de representativiteit van de betrokken actoren, die hun een bijzondere capaciteit verleent om de uiteenlopende verwachtingen van de maatschappij met elkaar te verzoenen.

De raden vinden dus dat de sociale partners op alle niveaus voor het beleid dat tot hun bevoegdheid behoort, met inbegrip van de materies inzake duurzame ontwikkeling, een eigen rol te vervullen hebben naast de stem van de burgermaatschappij.

In België komt dit tot uiting door de vele bijdragen die de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven hebben geleverd met betrekking tot de typische thema's van de duurzame ontwikkeling.

B. INHOUDELIJKE OPMERKINGEN OVER DUURZAME ONTWIKKELING

1. Mobiliteit

De raden hebben in april 2004 een advies⁴ uitgebracht dat meer bepaald handelde over het deel mobiliteit van het voorontwerp van FPDO 2004-2008. In dat advies hebben ze zowel algemene opmerkingen als specifiekere aanbevelingen geformuleerd over de voorgestelde acties inzake mobiliteit, waardoor de Europese Unie zich eventueel zou kunnen laten leiden.

⁴ Gemeenschappelijk advies van 23 april 2004 over het voorontwerp van Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling 2004-2008, doc. CRB 2004-470 DEF, NAR advies nr. 1.461.

In het algemeen waren de raden de volgende mening toegedaan :

- De duurzame mobiliteit overstijgt de strijd tegen verkeersopstoppingen en omvat de drie dimensies van de duurzame ontwikkeling.
- Een aantal gegevens die onontbeerlijk zijn voor een doeltreffend beleid van duurzame mobiliteit ontbreken en moeten worden ontwikkeld.
- Alle maatregelen die de sociale partners daarover hebben voorgesteld, moeten zo snel mogelijk in de praktijk worden omgezet.
- De reeds genomen maatregelen moeten op een efficiënte wijze worden geëvalueerd.

De raden zijn van mening dat de EU in elk geval de maatregelen inzake duurzame mobiliteit, die de Belgische sociale partners op nationaal niveau hebben voorgesteld, zo goed mogelijk moet ondersteunen opdat ze hun doelstellingen bereiken zonder dat er tussen de lidstaten concurrentievervalsing ontstaat.

- 1) **Op nationaal vlak** hebben de raden, wat de **verbetering van het aanbod van het openbaar vervoer** betreft, de volgende voorstellen gedaan :

Vluchtstroken

- De huidige experimenten met het gebruik van vluchtstroken vanuit veiligheidsstandpunt evalueren.
- De snelheid van het openbaar vervoer verhogen door vluchtstroken vrij te houden voor dit type van vervoer.
- Veeleer een gewone rijstrook reserveren voor het openbaar vervoer en voor carpoolingsystemen.

Parkeerterreinen

- De al bestaande parkeerplaatsen voor fietsen uitbreiden en aan de rand van de steden en in de nabijheid van de stations voor het openbaar vervoer, meer parkeergelegenheid voor auto's scheppen.
- Ervoor zorgen dat die nieuwe parkeerterreinen zo gelegen zijn dat ze zelf geen verkeersopstoppingen veroorzaken.
- Die parkeerplaatsen gratis maken.
- Het mobiliteitsbeleid afstemmen op het beleid inzake ruimtelijke ordening.

Industriezones

- Over de vestigingsplaats en de aanleg van de bedrijvenparken een gesprek voeren tussen alle betrokken partijen.
- Per geïntegreerde bedrijvenzone overlegcomités oprichten, teneinde hun mobiliteitsproblemen op te lossen.
- Voor toegangswegen voor voetgangers en voor gemeenschappelijk vervoer zorgen in nieuwe en bestaande industriezones.

Andere maatregelen

- De beschikbare informatie over de maatschappijen voor openbaar vervoer promoten.
- Voorzien in stimulerende maatregelen en bewustmakingscampagnes organiseren om de werknemers meer aan te zetten tot een overschakeling op andere vervoermiddelen.
- Een overleg over de mobiliteit op touw zetten tussen de federale en gewest-ministers en de sociale gesprekspartners.

- Multimodale vervoerplannen in de scholen bevorderen en gratis openbaar vervoer voor de scholieren en de studenten invoeren.
- De efficiëntie van het vervoer over de weg nog verbeteren.
- Het vervoersaanbod van de spoorwegen aantrekkelijker maken.
- Het gebruik van verschillende vervoermiddelen en gecombineerd vervoer aanmoedigen.

Om de **informatie inzake mobiliteit** te verbeteren, hebben de raden de volgende maatregelen voorgesteld :

- De thans beschikbare gegevens bij de betrokken overheden op de verschillende bevoegdheidsniveaus consolideren.
- Een multidisciplinaire aanpak promoten.
- Een efficiënt, breed en geïntegreerd mobiliteitsbeleid promoten.
- Alle federale, gewestelijke en lokale overheden erbij betrekken.

Wat het **gebruik van minder vervuilende voertuigen** betreft, hebben de raden de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Maatregelen blijven uitvaardigen om het gebruik van minder vervuilende auto's te bevorderen.
- Rekening houden met de sociale dimensie (personen met een bescheiden inkomen) als de consument ertoe wordt aangezet een nieuwe auto te kopen.
- In voorkomend geval het gebruik, in veilige omstandigheden, van vervoermiddelen zoals motoren en scooters aanmoedigen.

- De installatie van airconditioning in voertuigen ontmoedigen.
- Correct informeren over het specifieke brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot van personenwagens.
- Voorlichtings- en bewustmakingscampagnes organiseren.
- De bevoegde Belgische autoriteiten ertoe aanzetten een actieve rol op Europees niveau te spelen bij het definiëren van nieuwe geluidsnormen.
- Productnormen instellen in overleg met alle betrokken partijen.
- De recyclagemogelijkheden van autowrakken verhogen en het gebruik van gerecycleerde materialen bevorderen.

Om **andere vervoerswijzen dan de auto** te bevorderen, hebben de raden het volgende voorgesteld :

- Met alle mogelijke middelen aanzetten tot een gedragswijziging.
- Een federaal programma creëren ter bevordering van de tenuitvoerlegging van de bedrijfsvervoerplannen.
- Voorzien in een wetgeving met maatregelen die goedkope middelen ter bevordering van duurzame mobiliteit, zoals carpooling, subsidiëren, coördineren en ondersteunen.

2) Op Europees niveau hebben de raden, met betrekking tot **het variabeliseren van de kosten**, er bij de Belgische regering op aangedrongen :

- dat de inkomsten die de geplande verhoging van de accijnzen op benzine en diesel zou opleveren, worden geïnvesteerd in de verbetering van de mobiliteit ;

- dat er geen concurrentievervalsing zou zijn tussen de lidstaten ;
- dat het eurovignet voor vrachtwagens wordt vervangen door een variabele bijdrage ;
- dat de externe kosten worden geïnternaliseerd zonder de gemiddelde kostprijs per vrachtwagen te verhogen.

2. Armoedebestrijding

a. Algemene opmerkingen

De raden herinneren er in eerste instantie aan dat de Europese Unie, tijdens de buitengewone Europese Raad van maart 2000 in Lissabon, een nieuw strategisch doel heeft vooropgesteld om met name de sociale samenhang te versterken. In het licht van de omwentelingen die zich door de mondialisering voordoen en van de uitdagingen met betrekking tot de zogenaamde nieuwe kenniseconomie heeft de Europese Raad, in deze context, een algemene strategie opgezet om het Europese sociale model te moderniseren, onder meer door de werkgelegenheid en de sociale bescherming te verbeteren en sociale uitsluiting op een efficiëntere manier te bestrijden.

In het kielzog hiervan heeft de Europese Raad op de top van Nice in december 2000 de Europese sociale agenda goedgekeurd. De sociale partners werd verzocht actief mee te werken aan de uitvoering ervan en de lidstaten, van hun kant, werden ertoe aangezet om, door middel van nationale actieplannen die in overleg met de sociale partners worden opgesteld, de strijd tegen alle vormen van uitsluiting op te voeren.

De raden wijzen er ook op dat de minister van Economie, nog steeds in dezelfde context, op 5 februari 2002 de raadpleging van de sociale gesprekspartners door middel van een adviesvraag, in het raam van de jaarlijkse cyclus van coördinatieprocedures met betrekking tot de globale richtsnoeren voor het economisch beleid (greb's) en de opvolging van het proces van Lissabon, heeft geïnstitutionaliseerd.

Ze willen nogmaals benadrukken dat de sociale gesprekspartners in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad dus - meestal op een structurele manier - heel wat invloed uitoefenen op het gebied van de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Ze worden terzake geraadpleegd en spreken er zich regelmatig over uit. Bovendien vervullen ze op dat vlak een bewakings-, reflectie- en evaluatieopdracht. Ten slotte nemen ze deel aan de follow-up van de bevordering van de werkgelegenheid en van de nationale actieplannen van de lidstaten in het kader van de tenuitvoerlegging van de Europese sociale agenda enz.

Sinds 1948 hebben de sociale gesprekspartners op dit vlak een onbetwistbare en onbetwiste ervaring opgebouwd en daarom moeten ze een bevoorrechte plaats krijgen in het politieke besluitvormingsproces.

b. Aanbevolen beleidskoersen

In hun advies⁵ van 23 april 2004 over het voorontwerp van federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2004-2008 hebben de raden de mogelijkheid gehad zich uit te spreken over een aantal zeer concrete vraagstukken over armoede en de middelen die moeten worden aangewend om ze te bestrijden.

1) Toepassingsgebied

De raden hebben benadrukt dat de armoede niet enkel moet worden benaderd als een fenomeen dat eigen is aan de grote steden. De maatregelen voor de bestrijding van de armoede mogen zich daar niet toe beperken. Als dat wel gebeurt, ontstaat het gevaar dat armen buiten de grote steden buiten het gezichtsveld vallen en vanuit het beleid lang niet de nodige aandacht krijgen.

Zij hebben de aandacht van de politieke beleidsmakers gevestigd op een aantal processen die de armoede in de hand werken in een sociale beroepsgroep waarvan algemeen wordt aangenomen dat armoede en sociale uitsluiting er maar een randverschijnsel zijn, te weten de groep van de zelfstandigen. In dat verband hebben zij erop gewezen dat studies omtrent de armoede bij de landbouwers in het bijzonder en bij de zelfstandigen in het algemeen systematisch tot twee dienaangaande relevante conclusies leiden, namelijk:

⁵ CRB 2004-470 DEF, NAR advies nr. 1.461.

De inkomensverschillen tussen de zelfstandigen zijn veel groter dan tussen de werknemers. Dit betekent dat er ook bij de zelfstandigen een groep bestaat die zich in de lagere inkomensegmenten bevindt.

In de hele sociale wetgeving en met name die welke de regels voor OCMW-steun regelt, blijft het bezit nog altijd een toetssteen om uit te maken of zelfstandigen voor sociale hulp in aanmerking komen, terwijl, in het licht van het socialezekerheidsstelsel van de zelfstandigen, eigendom voor hen vaak het enige middel is om op termijn het huidige lage bedrag van hun toekomstige pensioenen aan te vullen.

Bijgevolg hebben de raden ervoor gepleit dat er dringend een grondig debat zou komen over de middelen die de zelfstandigen kunnen worden aangeboden om in de beste omstandigheden aanspraak te kunnen maken op sociale hulp. Zij menen dat een aantal recente studies daarbij verhelderend kunnen zijn voor de beleidsmakers en zij suggereren dan ook dat in het toekomstige Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling een lijst van die studies wordt opgenomen.

2) Actiedomeinen

1° Gezin

De raden hebben zich uitgesproken voor het idee van het stimuleren van de opvang van oudere zorgafhankelijke familieleden in het gezin door maatregelen op zowel fiscaal als sociaal vlak. Ze hebben er daarbij evenwel op gewezen dat voor financiering van dergelijke maatregelen moet worden gezorgd. In dit verband hebben zij nog aangestipt dat er op dit ogenblik voor het beter op elkaar afstemmen van gezin en arbeid in termen van zorgtaken al uitgebreide voorzieningen bestaan. Een harmonisatie van de verschillende vormen van zorgverlof of meer transparantie in de systemen is wenselijk. De raden hebben erop gewezen dat die voorzieningen voor werknemers en ambtenaren zijn bedoeld en niet voor zelfstandigen. Ze achtten het dan ook belangrijk dat ook in het stelsel van de zelfstandigen voorzieningen worden opgenomen die een betere combinatie gezin/arbeid nastreven, meer in het bijzonder, opvang van zwaar zieke familieleden en palliatieve zorg.

2° Menswaardig inkomen

De raden merken op dat in het Belgisch Nationaal Actieplan "Sociale Insluiting 2003-2005" (blz. 4) het volgende staat : "Zonder de overdrachten in de sociale zekerheid en sociale bijstand zou 38 % van de Belgen onder de 60 %-mediaandrempeel vallen. Dankzij de pensioenen wordt dit teruggebracht tot 23 % en rekening houdend met andere sociale overdrachten tot 13%." Dit bewijst, volgens de raden, dat het Belgische socialezekerheidsstelsel doeltreffend is in de strijd tegen de armoede en de sociale uitsluiting.

De raden hebben er in het genoemde advies⁶ van 23 april 2004 ook op gewezen dat in het Belgisch Nationaal Actieplan "Sociale Insluiting 2003-2005" (blz. 4) het volgende staat : "Bijna een derde (31%) van de bevolking die leeft in een huishouden waarvan de belangrijkste inkomensbron sociale uitkeringen zijn, heeft af te rekenen met armoederisico." Zij hebben daaruit besloten dat de aanpassing van de sociale uitkeringen aan het welvaartspeil en het maximum- en minimumpeil ervan essentiële factoren zijn in de strijd tegen de armoede en de sociale uitsluiting, enerzijds, en voor de naleving van het beginsel van zekerheid waarop ons socialezekerheidsstelsel berust, anderzijds. In dit verband verwijzen ze naar de verschillende onderzoeken die naar de problematiek werden verricht en naar de adviezen die in de beheerscomités van de sociale zekerheid werden uitgebracht.

De raden hebben ook opgemerkt dat in het Belgisch Nationaal Actieplan "Sociale Insluiting 2003-2005" (blz. 6) nog het volgende staat : "In België is nagenoeg iedereen verzekerd voor gezondheidszorgen (dekkingsgraad van meer dan 99%) en er zijn bijzondere inspanningen gedaan om de terugbetaling te verbeteren voor kwetsbare groepen, o.a. via het stelsel van de verhoogde tegemoetkoming en de maximum gezondheidsfactuur. Toch moeten we vaststellen dat in 2001 10% van de bevolking leeft in huishoudens waar een of meer personen in de loop van het afgelopen jaar gezondheidszorgen heeft moeten uitstellen of schrappen om financiële redenen. Er zijn relatief grote verschillen naargelang het inkomen : het percentage loopt op tot 28% bij de bevolking met armoederisico, tegenover 3% bij de bevolking met een hoger inkomen. Werklozen (20%) en zieke en gehandicapte mensen (33%) zijn eveneens uitschieters."

⁶ CRB 2004-470 DEF, NAR advies nr. 1.461.

Wat de toegang tot gezondheidszorg voor de armsten betreft, wijzen de raden op de rol die de sociale gesprekspartners hebben gespeeld in heel wat maatregelen die al werden genomen (bv. de maximumfactuur en het globaal medisch dossier). Ze stellen vast dat er, ondanks deze maatregelen, nog problemen blijven bestaan met de toegankelijkheid van de gezondheidszorg, vooral dan voor de minstbedeelden in onze maatschappij. De raden vinden dat moet worden nagegaan voor welke doelgroepen en op welk niveau er inspanningen moeten worden geleverd.

3° Bescherming van de consument

De raden onderschrijven het idee dat de strijd tegen de schuldoverlast moet worden voortgezet en opgevoerd. De meest kwetsbare consumenten moeten worden behoed voor overconsumptie en schuldoverlast, twee hoofdoorzaken van armoede.

De raden hebben zich uitgesproken over verschillende maatregelen in die zin.

4° Kwaliteitsvolle en betaalbare woningen

De raden hebben daarover een aantal opmerkingen gemaakt :

- De slechte huisvesting is niet alleen een probleem in de grote steden, maar ook in welbepaalde buurten in een aantal steden. De kwaliteit van de woningen in de plattelandsgebieden in zowel het noorden als het zuiden van het land is heel wat slechter dan in de steden.
- Betaalbare kwaliteitsvolle huisvesting is een centraal gegeven in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. In alle regio's van ons land zijn de woonuitgaven immers veel sterker gestegen dan de algemene welvaart.

- Het aanbod van sociale huurwoningen in België is beduidend kleiner dan in de meeste West-Europese landen en het aantal sociale huurwoningen is daardoor duidelijk onvoldoende. Deze situatie is een belangrijke oorzaak van de verbreiding van de armoede in het land.

De raden hebben zich uitgesproken over een aantal acties die worden voorgesteld in het voorontwerp van Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling 2004-2008.

Bovendien benadrukken ze het belang van de problematiek van de energiearmoede die de sociale gesprekspartners behandelen in de FRDO. Volgens hen moet een bijzondere aandacht worden besteed aan een verbetering van de energiezuinigheid van de woningen in het algemeen en de sociale woningen in het bijzonder.

5° Kwaliteitsvolle banen

Algemeen gesproken willen de raden er vooreerst aan herinneren dat ze meermaals de gelegenheid hebben gehad om te onderstrepen hoeveel belang ze hechten aan de bevordering van kwaliteitsvolle jobs en dat ze duidelijk hebben gewezen op de centrale plaats die deze problematiek inneemt in de Europese werkgelegenheidsstrategie en, meer in het algemeen, in de strategie van Lissabon.

In hun advies⁷ van 13 maart 2002 over de voorjaarsbijeenkomst van de Europese Raad in Barcelona waren de raden immers van oordeel dat “de strategie van Lissabon op een dynamiek berust die met name door een enorme inspanning op het vlak van opleiding zoveel mogelijk wil profiteren van de mogelijkheden van de nieuwe kennis- en informatietechnologie, om zo de algemene kwaliteit van de Europese banen te verhogen.”

Deze strategie moet volgens de raden leiden tot “een betere concurrentiepositie van de Europese werknemers en een grotere productiviteitswinst om een sterke en stabiele groei en dus ook een grotere sociaal-economische samenhang binnen de Europese Unie te bewerkstelligen.”

⁷ CRB 2002-240, NAR advies nr. 1.393.

Zo blijkt volgens de raden “de kwaliteitsdimensie van het Europees werkgelegenheidsbeleid dan ook essentieel te zijn en de hoeksteen te vormen van de strategie van Lissabon in haar geheel.”

Het is dan ook erg logisch dat de raden de impuls die onder het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie werd gegeven aan de bevordering van kwaliteitsvolle banen hebben aangemoedigd.

In hun bovenvermeld advies hebben de raden er zo op aangedrongen “dat de regering in dit dossier een proactieve houding aanneemt en ervoor zorgt dat de Europese Raad van Barcelona de impuls voor een Europees beleid ter bevordering van de kwaliteit van de arbeid, wat één van de prioriteiten van het Belgische voorzitterschap was, doortrekt.”

In hetzelfde advies hebben ze gevraagd dat “in Barcelona het signaal wordt gegeven dat de werkzaamheden met het oog op de vaststelling van een volledige set van indicatoren inzake de kwaliteit van de arbeid voortgezet moeten worden.”

In zijn advies nr. 1.369 van 19 september 2001 over de mededeling van de Commissie van de Europese Unie van 21 juni 2001 betreffende het werkgelegenheids- en sociaal beleid tot vaststelling van een kader voor het investeren in kwaliteit, heeft de Nationale Arbeidsraad al zijn steun betuigd aan het beginsel dat er gemeenschappelijke beleidsdoelstellingen inzake kwaliteit van werk moeten worden bepaald en dat er een lijst van gemeenschappelijke indicatoren moet worden opgesteld om na te gaan in hoeverre deze beleidsdoelstellingen worden verwezenlijkt.

Hij heeft in dat advies ook een positieve bijdrage aan het debat kunnen leveren door op een aantal punten voorbehoud te maken en voorstellen te formuleren met betrekking tot de voorgestelde lijst van indicatoren en door te pleiten voor een benadering waarbij beter rekening wordt gehouden met de belangen van de ondernemingen inzake concurrentievermogen, ter bevordering van de kwaliteit van werk en ter wille van de sociale vooruitgang.

De Raad heeft in zijn advies tevens gewezen op het meerdimensionele karakter van het begrip kwaliteit van werk, waardoor een beroep zal moeten worden gedaan op diverse instrumenten in tal van actiegebieden van de Europese Unie.

Met betrekking tot de bijdrage van de sociale partners tot de bevordering van kwaliteitsvolle banen in het kader van hun eigen bevoegdheden, geven de raden uiting aan de onderstaande beschouwingen.

De raden onderstrepen dat de Belgische sociale partners ten volle in staat zijn om, op interprofessioneel, sectoraal en/of ondernemingsniveau, overeenkomsten te sluiten waardoor het mogelijk wordt om, binnen het kader van een autonoom beleid, sommige materies te beheren die een nauw verband met de kwaliteit van werk kunnen vertonen. Het betreft hier meer bepaald de vraagstukken inzake de arbeidsorganisatie, de arbeidstijden, het op elkaar afstemmen van het gezins- en het beroepsleven of ook de opleiding.

In dit verband merken ze op dat de twee recentste interprofessionele akkoorden van 22 december 2000 en van 17 januari 2003 een aantal bepalingen terzake bevatten, waarvan de uitvoering in ruime mate aan de autonomie van de sectoren wordt overgelaten.

Ze verwijzen in dit verband naar het verzoek dat de Nationale Arbeidsraad, in zijn bijdrage aan het NAP Werkgelegenheid 2003, heeft geformuleerd, nl. dat er voor een betere follow-up van de sectoriële initiatieven wordt gezorgd, om correct te kunnen inschatten in hoeverre de werkgelegenheidsstrategie in de praktijk wordt verwezenlijkt, enerzijds, en om de inbreng van de sociale partners in deze strategie nauwkeurig te kunnen inschatten, anderzijds.

Ten aanzien van de bijdrage van de Belgische sociale partners tot de bevordering van de kwaliteit van werk in het kader van de beleidsmaatregelen die in samenwerking met de overheid worden genomen, geven de raden uiting aan de onderstaande beschouwingen.

De raden herinneren eraan dat de Belgische sociale partners nauw worden betrokken bij de vaststelling en tenuitvoerlegging van het overheidsbeleid in de materies die tot hun bevoegdheid behoren.

Wat meer bepaald de problematiek van de bevordering van de kwaliteit van werk betreft, brengen ze, ter illustratie, in herinnering dat de sociale partners een centrale rol hebben gespeeld in de totstandbrenging van het nieuwe systeem voor loopbaanonderbreking, dat wordt geregeld door de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 77 bis van 19 december 2001 tot vervanging van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 77 van 14 februari 2001 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en vermindering van de arbeidsprestaties tot een halftijdse betrekking, gewijzigd door de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 77 ter van 10 juli 2002.

In de Nationale Arbeidsraad wordt deze overeenkomst, waarvan sommige punten door de sectoren ten uitvoer worden gelegd, thans geëvalueerd.

Voorts onderstrepen de raden het belang van de laatste nationale werkgelegenheidsconferentie, die de sociale partners en de federale regering de mogelijkheid heeft gegeven om overeenkomsten te sluiten over een aantal nieuwe prioritaire actielijnen op het vlak van werkgelegenheid. Sommige punten van de conclusies van deze conferentie hebben betrekking op kwesties die nauw in verband staan met de verbetering van de kwaliteit van werk. De raden onthouden in dit verband de bepalingen inzake:

- Het opdrijven van de vormingsinspanningen, waarin de sociale partners op interprofessioneel en vooral sectorieel niveau een volstrekt essentiële rol spelen.
- De verdere vermindering van de lasten op arbeid, meer bepaald van de geldende werkgeversbijdragen voor de lage lonen. De maatregel bestaat erin, enerzijds, dat de bijdragen voor de laagste lonen verder worden verlaagd en, anderzijds, dat de toekenningsdrempel wordt opgetrokken. Het gevolg hiervan is dus een verhoging van het nettoloon voor de laagste inkomens en een stijging van het aantal begunstigen.
- De aanpassing van de maatregel voor jongerendoelgroepen, om te komen tot een versterking van de maatregel en tot een aanzienlijke administratieve vereenvoudiging voor zowel de werkgevers als de sociale secretariaten en de betrokken administraties.

- De ontwikkeling van nieuwe outplacementformules in geval van herstructureringen (financiële aanmoediging van alle betrokken partijen). Deze formules komen bovenop het systeem dat de sociale partners hebben ingevoerd in de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 82 van 10 juni 2002 betreffende het recht op outplacement voor werknemers van 45 jaar en ouder die worden ontslagen.
- De versterking van de inspectiediensten en het opvoeren van de strijd tegen sociale fraude.

6° De ondernemers en de agrarische wereld

De raden waren het ermee eens dat de zelfstandigen en de KMO's belangrijke werkgevers in België zijn en dat het dus van fundamenteel belang is de omstandigheden waarin de betrokken ondernemingen werken te verbeteren en de promotie van de zelfstandige onderneming te verzekeren.

De raden hebben eveneens de diagnose beaamd van het voorontwerp van Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling 2004-2008 volgens welke een groot deel van de zelfstandigen gehavend zijn op economisch vlak en een aantal van hen, in alle beroepscategorieën, onder de armoedegrens leven.

De raden hebben eveneens het standpunt onderschreven dat de landbouwsector bijzonder zwaar getroffen wordt door armoede. Zij hebben er evenwel op gewezen dat, zo de statistieken deze situatie de laatste jaren eindelijk aan het licht hebben gebracht, die cijfers toch alleen maar vormen van armoede doen uitkomen die niet van recente datum zijn. Zij achtten het dan ook zeer positief dat de armoede onder de zelfstandigen in het algemeen en de land- en tuinbouwers in het bijzonder eindelijk uitdrukkelijk werd vermeld in het voorontwerp van Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling 2004-2008.

3. Vergrijzing

a. Algemene opmerkingen

In hun voornoemd advies⁸ van 23 april 2004, waren de raden van oordeel dat de vergrijzing van de bevolking de samenleving op termijn voor belangrijke uitdagingen stelt.

De problematiek van de vergrijzing van de bevolking kan vanuit meerdere invalshoeken worden benaderd (impact op de pensioenen, de gezondheidszorg, het aanbod van zorgvoorzieningen, de activiteitsgraad en de kwaliteit van het werk van ouderen enz.) en derhalve is een meervoudige aanpak vereist. Voor het aanreiken van de best mogelijke oplossingen is er evenwel een globaal en coherent beleid noodzakelijk, waarbij de verschillende bevoegde beleidsniveaus en actoren betrokken worden, teneinde de nodige maatregelen voor het opvangen van de vergrijzing op elkaar af te stemmen.

In dit kader hebben de raden de aandacht gevestigd op de belangrijke rol die de sociale partners vervullen in het bieden van antwoorden op de uitdagingen ten gevolge van de vergrijzing. Zij hebben erop gewezen dat het aanpakken van de vergrijzing van de bevolking immers beslissingen impliceert in talrijke materies zoals de werkgelegenheid, de loopbaaneindeproblematiek, de combinatie arbeid en gezin en de pensioenproblematiek, die traditioneel tot hun bevoegdheid behoren. Zij hebben eraan herinnerd dat zij in hun werkzaamheden reeds heel wat aandacht hebben besteed aan de problematiek van de vergrijzing. Ter illustratie hebben zij verwezen naar de maatregelen die zij in de adviezen van de Nationale Arbeidsraad hadden voorgesteld om oudere werknemers aan het werk te houden of naar de arbeidsmarkt te doen terugkeren, o.a. door behoud van rechten, waarvan de meeste reeds in regelgevende teksten zijn omgezet.

Voor een aantal van de materies die te maken hebben met de problematiek van de vergrijzing, zoals de combinatie arbeid en gezin, zijn de sociale partners het best in staat om evenwichtige oplossingen te vinden die rekening houden met de noden van de arbeidsmarkt, de belangen van de ondernemingen en de behoeften van de werknemers.

⁸ CRB 2004-470 DEF, NAR advies nr. 1.461.

De raden dringen er dan ook opnieuw op aan om aan de sociale partners voldoende ruimte te laten om de vraagstukken waarvoor zij bevoegd zijn zelf te kunnen regelen en om geraadpleegd te worden over de concrete maatregelen die de regering in het kader van de vergrijzing wenst te nemen. Op deze manier kunnen zij effectief en op een nuttige wijze betrokken worden bij de uitwerking van het beleid in het kader van de vergrijzing van de bevolking.

De raden herinneren er bovendien aan dat het thema van de vergrijzing van de bevolking momenteel op verschillende fora besproken wordt, zowel op Europees als op Belgisch niveau.

De raden drukken dienaangaande de wens uit, zoals reeds hierboven is vermeld, dat de activiteiten van deze fora, waarbij ook de sociale partners betrokken worden, op elkaar zouden worden afgestemd en gestroomlijnd tot een coherent geheel.

De raden herinneren er ook aan dat, tijdens de bijzondere minister-raad van 16 en 17 januari 2004 in Gembloux, werd beslist om een beleid te volgen op vier sporen :

- het verder verminderen van de overheidsschuld en het opbouwen van het Zilverfonds;
- de verhoging van de activiteitsgraad, met name van 50-plussers, en de kwaliteit van het werk van 50-plussers;
- het aanpassen van de organisatie van de gezondheidszorg aan de behoeften van een ouder wordende bevolking;
- de ondersteuning van de wettelijke pensioenen en de democratisering van de aanvullende pensioenen.

Ze herinneren er ook aan dat in het najaar besprekingen met de sociale partners zullen plaatsvinden over die [problematiek in het kader van het centraal akkoord](#).

b. Specifieke opmerkingen

1) De analyse verfijnen

De raden hebben er de aandacht op gevestigd dat verfijndere studies nodig zijn, die voldoende stof kunnen opleveren om de juiste maatschappelijke keuzes te kunnen maken in de maatregelen die nodig zijn om de vergrijzing op termijn te kunnen opvangen.

2) Blijven werken na 55 jaar

De raden herinneren eraan dat ze zich ten volle bewust zijn van het feit dat de lichte stijging van de werkgelegenheidsgraad van de 50-plussers, die sedert 1995 in België wordt waargenomen, niet zal volstaan om de Europese doelstelling (de gemiddelde werkgelegenheidsgraad van de 55- tot 64-jarigen tegen 2010 verhogen tot 50%) te halen.

Ze wijzen erop dat de werkgelegenheidsgraad van vrouwen (vooral van 45-plussers en van laaggeschoolden) in België nog zeer ver verwijderd is van de Europese doelstellingen. In 2002 bedroeg de werkgelegenheidsgraad van vrouwen 51,1% (tegenover 28,9% voor laaggeschoolde vrouwen).⁹ Volgens de Europese strategie voor de werkgelegenheid moet dat percentage worden opgetrokken tot 57% in 2005 en tot 60% in 2010.

Volgens de raden moet voor ogen worden gehouden dat het, om de Europese doelstelling te halen, van wezenlijk belang is dat het werkgelegenheidsbeleid zich de komende jaren toespitst op het aan het werk houden van de huidige generatie van werknemers van 45 tot 54 jaar.

Dat impliceert dat een preventief op leeftijd en loopbaan afgestemd personeelsbeleid wordt gevoerd en dat stimulerende maatregelen worden uitgedacht en versterkt om de werknemers die tot deze doelgroep behoren langer aan het werk te houden.

⁹ Bron : Technisch verslag van het Secretariaat van de CRB over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling, p. 11 en 61 (doc. CRB 2003-1000 van december 2003).

Ze wijzen er voorts op dat de sociale partners en de verschillende autoriteiten op de nationale werkgelegenheidsconferentie van oktober 2003 zijn overeengekomen om (na de conferentie) een debat te openen over maatregelen in verband met de loopbaaneindeproblematiek.

De raden merken op dat ze in het interprofessioneel akkoord van 22 december 2000 voor de periode 2001-2002 duidelijk de wens hebben uitgedrukt om twee doelstellingen met betrekking tot de oudere werknemers na te streven : primo, een verbetering van de werkgelegenheidsmogelijkheden voor oudere werknemers die aan de slag willen blijven en voor oudere werklozen die weer aan een baan willen geraken; secundo, het behoud van de bestaande brugpensioensystemen en van de loopbaaneinderegelingen voor werknemers in moeilijkheden.

Ze herinneren voorts aan de maatregelen die ze in het IA 2001-2002 hebben voorgesteld om de werkgelegenheidsmogelijkheden voor oudere werknemers te verbeteren :

- stress op de werkvloer bestrijden;
- de arbeidsomstandigheden gedurende het hele leven verbeteren;
- de aanwerving van werklozen van 45 jaar en ouder (die al 6 maanden werkloos zijn) bevorderen via bijdrageverlagingen en activering van de werkloosheidsuitkeringen;
- meer vormingsinspanningen leveren voor oudere werklozen;
- meer loopbaaneindemogelijkheden bieden inzake arbeidsduur;
- de bijdrageverlaging gebruiken voor de tewerkstelling van werknemers van 58 jaar en ouder;
- de in de NAR ter uitvoering van het IA 1999-2000 geformuleerde loopbaaneindevoorstellen toepassen;

- erop toezien dat de arbeidsbemiddelingsdiensten 50-jarigen een baan blijven aanbieden wanneer ze werkloos zijn.

De raden merken op dat niet alleen interprofessionele, maar ook tal van sectoriële acties worden ondernomen, zoals de organisatie van begeleiding in het kader van outplacement en de opleiding van risicogroepen en langdurig werkzoekenden.

Ze zijn evenwel van oordeel dat deze reeks maatregelen wellicht ontoereikend is om de nagestreefde doelstelling te halen.

**AANBEVELINGEN DIE WERDEN GEFORMULEERD
TIJDENS DE HOORZITTINGEN**

Gemeenschappelijke aanbevelingen

Sommige aanbevelingen werden geformuleerd door verschillende deskundigen :

De geboekte vooruitgang meten

- De herziene EU-SDO moet duidelijke doelstellingen hebben die « indicator linked » zijn (d.w.z. waarvan kan worden nagegaan of ze verwezenlijkt zijn m.b.v. duidelijke indicatoren) en flexibel (d.w.z. die kunnen aangepast worden doorheen de tijd).

De SDO in al haar dimensies versterken

- De sociaal-economische dimensie van de SDO moet worden verstevigd. De toekomstige SDO moet meer aandacht besteden aan de sociale dimensie, meer bepaald aan kwaliteitsvolle arbeid (decent work), de vergrijzing van de bevolking, sociale insluiting, kennis, o&o, onderwijs en opleiding.
- Ze moet ook bepalen in welke sectoren groei gewenst is uit het oogpunt van DO en in welke andere deze groei in de toekomst eerder ongewenst en contraproductief is.
- De herziene EU-SDO moet ook meer aandacht besteden aan de internationale dimensie (de multilaterale aspecten).

De SDO (DO) beter ondersteunen

- Het is van belang de sociale partners nauw te betrekken bij de uitwerking en opvolging van het duurzaamheidsbeleid.

- De Europese Commissie in haar geheel, alle DG's, de Europese Raad en de beleidsbepalers moeten meer belangstelling tonen voor DO.

- Het verdient aanbeveling de herziening van de EU-SDO aan te grijpen om binnen de Europese Commissie : (1) een Commissaris voor DO aan te stellen ; (2) een groep van Europese Commissarissen op te richten om toe te zien op de coherentie van het duurzaamheidsbeleid.

- Het is van belang het Europees Parlement nauwer /effectief te betrekken bij de opstelling van de nieuwe EU-SDO.

- Er is nood aan externe druk van boven (vanuit de Europese Raad) en van onder (vanuit de bevolking in de lidstaten) om van DO een beleidsprioriteit te maken. De aanpak van onder naar boven (bottom-up) kan/moet worden ondersteund door de burgermaatschappij in het algemeen en door de sociale gesprekspartners in het bijzonder.

- Het wantrouwen van de publieke opinie t.a.v. DO moet worden weggenomen door uit te leggen wat concreet onder DO moet worden verstaan en door de vragen i.v.m. DO die nog geen antwoord hebben gekregen toe te lichten.

- Het is van belang dat de EU een actieve communicatiepolitiek uitwerkt omtrent DO.

- Het is wenselijk dat de scholen, de media enz. het communicatieprobleem (slechts een kleine minderheid heeft al gehoord van het begrip DO) oplossen door voorlichtings- en bewustmakingsinitiatieven te nemen of verder te ontwikkelen.

De methode van opstelling van de beleidsmaatregelen inzake DO verbeteren

- Er is nood aan een coherente en complete aanpak van de problematiek inzake duurzame ontwikkeling binnen de Europese Commissie.

- Er is meer coördinatie vereist bij alle autoriteiten die bevoegd zijn voor DO, zowel op Europees als op nationaal vlak.
- Het is van belang erover te waken dat de Sustainable Impact Assessments : (1) niet tot gevolg hebben dat bij het uitwerken van milieubeleidsmaatregelen systematisch rekening moet gehouden worden met economische en sociale gevolgen, terwijl bij het uitwerken van sociaal-economische beleidsmaatregelen er nagenoeg geen rekening wordt gehouden met de gevolgen voor het milieu ; (2) niet te veel of uitsluitend de nadruk leggen op de economische impact van de beleidsvoorstellen van de Europese Commissie en te weinig of geen nadruk op hun (negatieve) gevolgen voor de internationale handel ; (3) er niet toe leiden dat heel wat interessante milieumaatregelen die (althans op korte termijn) negatieve effecten sorteren op sociaal en economisch vlak niet worden genomen of veel later dan aanvankelijk gepland ; (4) *de systematische integratie waarborgen van de milieuclausules (en sociale clausules) in de politieke besluitvorming over de voorstellen betreffende economische ontwikkeling.*

Tenuitvoerlegging en follow-up van de EU-SDO

- De tenuitvoerlegging van de EU-SDO moet een gestructureerde(re) follow-up krijgen. Daartoe is het wenselijk een analyse van de vorderingen en de tekortkomingen van de lidstaten t.a.v. de doelstellingen van de EU-SDO op te nemen in het verslag van de Europese Commissie voor de voorjaarsbijeenkomst van de Europese Raad (of in een apart verslag gericht aan de Europese Raad).

Financiële aspecten

- Het is wenselijk dat de EU bij het verlenen van subsidies en het toekennen van (cohesie-, structuur,...)fondsen, duurzaamheid hanteert als een vast criterium (d.w.z. voorwaarden stelt t.a.v. duurzaamheid en erop toeziet dat hieraan wordt voldaan).
- De financiële vooruitzichten van de EU moeten een specifiek budget voor DO bevatten.

Specifieke aanbevelingen

De deskundigen hebben ook, volgens hun eigen gevoeligheden, meer specifieke boodschappen overgebracht.

Volgens sommigen :

- moet de SDO rekening houden met de speciale noden van de ontwikkelingslanden in het algemeen en van de minst ontwikkelde landen in het bijzonder;
- moet de bestaande kloof tussen wetenschappers en beleidsbepalers worden gedicht via een multidisciplinaire aanpak;
- moet worden gedebatteerd en overlegd over de verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de privé-sector en de overheid;
- moet DO worden opgenomen in het ontwerp van verdrag tot instelling van een grondwet voor Europa;
- is er nood aan een solide en betrouwbare methodologie om de noden inzake DO aan bod te laten komen op alle beleidsterreinen (naar het voorbeeld van het Cardiff-proces);
- moet worden vermeden dat alleen over win-win-situaties wordt gepraat, aangezien DO ook verliezers heeft;
- moet de mensen duidelijk worden gemaakt dat DO het leven van iedereen diepgaand verandert;
- moet de toekomstige SDO : duidelijk definiëren welke doelstelling (inzake DO) moet worden bereikt, aangeven welke actie daarvoor nodig is (de concrete stappen of de middelen daartoe) en op welke manier die moet worden gevoerd;
- de productiviteit oriënteren naar DO.

Volgens anderen is het nodig :

- de continuïteit van het duurzaamheidsbeleid te garanderen ;
- rekening te houden met het feit dat de uitbreiding van de EU nieuwe uitdagingen voor DO met zich meebrengt (de nieuwe EU-lidstaten nemen de in de oude EU-lidstaten gangbare productieprocessen en consumptiepatronen over, het Europese sociaal model en het milieu komen verder onder druk te staan, ...)

- in het achterhoofd te houden dat milieunormen en -beperkingen wel een bijdrage leveren tot de verwezenlijking van de economische en sociale ontwikkelingsdoelstellingen van de Lissabonstrategie ;
- dat de EU op het vlak van DO een voortrekkersrol speelt ;
- te beseffen dat het onverstandig is duurzaamheidsmaatregelen uit te stellen (want met de tijd worden de negatieve sociale, economische en ecologische gevolgen van de niet-duurzame tendensen groter en bijgevolg ook de kost om deze tendensen om te buigen) ;
- de open coördinatiemethode in te voeren in het domein DO, maar het mag daar niet bij blijven.
